
Klassisk betingning

Ur ett vetenskapligt perspektiv lär sig djur och människor på samma sätt. Vi lär oss att förhålla oss till vår omgivning då vi medvetet eller omedvetet inser vilka beteenden eller handlingar som orsakar vissa konsekvenser. Konsekvenserna kan upplevas antingen förstärkande, vilket ökar sannolikheten att beteendet upprepas, eller bestraffande vilket minskar sannolikheten att beteendet kommer upprepas i framtiden.

I denna kursen kommer vi att fokusera på klassisk och operant betingning, som vi tycker är mest grundläggande att förstå då de alltid är närvarande i livet med våra hästar.

Det finns två ord som används frekvent för att beskriva inlärningsprocesser:

Ett stimulus: någonting som kan framkalla ett beteende eller en respons. Så gott som allt i vår omgivning kan vara ett stimulus.

En respons: är ett beteende eller ett fysiskt svar, till exempel att springa iväg är ett beteende medan höjd puls är ett fysiskt svar.

Klassisk betingning

Klassisk betingning är associativ inläring där ett stimulus framkallar en respons, som från början framkallades av ett annat stimulus. Med andra ord sker inläringen genom association, hästen lär sig efter repetitioner att förknippa ett stimulus med en känsla. Denna känsla fanns kanske inte där från början men har parats ihop med det annars neutrala stimuli.

Klassisk betingning upptäcktes genom Pavlovs experiment med hundar. Han upptäckte av en slump att hans hundar började dregla när de förväntade sig mat. Han började para ihop maten med olika stimuli såsom en ringklocka och efter några repetitioner så började hundarna dregla så fort de hörde klockan.

Innan betingning: Mat = dregel Klocka = inget dregel

Under betingning: Klocka + mat = dregel

Efter betingning: Klocka = dregel

Exempel:

Hästen är naturligt rädd för spolande vatten, men när hästen är i spolspiltan är han inte rädd och brukar borstas där. En dag så väljer vi att sätta på vattnet för att spola benen på hästen. Hästen blir rädd och försöker ta sig därifrån. Några dagar senare bestämmer vi oss för att gå in i spolspiltan igen. Hästen blir rädd och vågar inte gå in i spiltan, trots det att vattnet inte är på. Spolspiltan har då blivit associerad med vattnet och orsakar en betingad respons.

Innan betingning: Vatten = rädsla, Spiltan = neutral, ingen rädsla

Under betingning: Spiltan + vatten = rädsla

Efter betingning: Spiltan = rädsla

Det är inte alltid självklart vad hästen betingar med händelsen. Den kan associera rädslan med

olika saker så som: ryttaren, utrustningen, lukten, platsen eller något annat den såg eller hörde.

Problem och vad som brukar kallas "problemhästar" uppstår när hästen har förknippat ett stimulus med en obehaglig känsla och vill därför undvika att bli utsatt för det stimuli igen. Dessa undvikande beteenden brukar förutom rädsla, spändhet och tittighet, även beskrivas som dominans, envishet, lathet och dumheter. Mer ofta än sällan handlar det om att stimuli vi utsätter hästen för associeras med en obehaglig, smärtsam eller omotiverande känsla. Detta är vanligt till exempel vid lastning då transporten kan ha förknippats med stressade människor och tvång, samt med att bli instängd och separeras från sin flock.

I Relationsbaserad Hästräning är vi noga med att hästen ska förknippa stimuli med trevliga känslor. Det bästa för hästen är att den första kontakten med ett nytt stimulus blir en trevlig upplevelse. Som när vi ska lära fölet att lyfta sina hovar kan vi associera detta med efterlängtdade klistunder. På detta vis har hovhantering befästs som en trevlig företeelse och fölet är då väl förberedd inför den dagen då hovslagaren kommer.

Någon gång kanske hovslagaren är på dåligt humör, ryter till eller på annat sätt betar sig opedagogiskt mot fölet när det inte orkar hålla upp sina hovar tillräckligt länge. Men eftersom fölet har associerat hovhantering med trevliga känslor behöver inte hovslagarens agerande ha en så stor betydelse, fölet kan då snarare förknippa detta obehag med just den hovslagaren, istället för den generella hovhanteringen.

Om en hovslagare på dåligt humör istället är fölets första upplevelse av hovhantering, finns det en risk att den kommer betinga detta med obehagliga känslor för en lång tid framöver eller till och med för resten av livet. I det fallet behöver vi använda oss av motbetingning i hovhanteringen för att göra det trevligare för hästen och säkrare för människorna.

Motbetingning

I denna process vill vi med hjälp av klassisk betingning ändra hästens obehagliga respons till ett stimulus, genom att associera detta stimulus med något behagligt istället. Motbetingning används för att behandla fobier, ångest och aggressivitet hos både människor och djur.

När en häst har blivit rädd för bilar efter att ha blivit skrämmd i trafiken, kan vi ge hästen godis varje gång den ser en bil. Godiset ger hästen en behaglig känsla vilket gör att värdet av bilen blir mer neutralt. Beroende på hur jobbigt detta är för hästen kan det krävas mer eller mindre tid och godis för att motbetinga rädslan.

Det kan vara svårt att skapa en positiv association hos en häst som upplever rädsla. Därför används motbetingning ofta ihop med systematisk desensibilisering, vilket är att utsätta hästen för en svagare version av det som är läskigt, till exempel en mindre bil eller en bil på längre avstånd.

Vilka associationer har din häst med stimuli i hans omgivning? Vad händer när den ser en hink? En transport? Sadeln? En plastpåse? Dig?

